

Regeringens proposition

2004/05:154

Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt
konventionen om förbud mot kemiska vapen

Prop.
2004/05:154

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 maj 2005

Göran Persson

Laila Freivalds
(Utrikesdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas beslutsordningen i lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen. När det gäller de s.k. rutininspektionerna enligt konventionen föreslås att de svenska beslut som fattas inför inspektioner av anläggningar i Sverige flyttas från regeringen till den myndighet som regeringen bestämmer. Syftet är att förenkla genomförandet av rutininspektionerna. Kravet på regeringsbeslut vid den särskilda typ av inspektion som benämns inspektion på uppfordran berörs inte av förslaget.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Beslut i anledning av inspektioner i Sverige enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen	6
5	Ikraftträdande och kostnader	8
5.1	Ikraftträdande	8
5.2	Kostnader	9
6	Författningskommentar	9
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Förenklad beslutsordning vid inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen	10
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	11
Bilaga 3	Remissinstanser	13
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 maj 2005	14
	Rättsdatablad.....	15

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen

Härigenom föreskrivs att 2, 3 och 5 §§ lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Om en anläggning i Sverige skall inspekteras, fattar regeringen de beslut som behövs för att inspektionen skall kunna genomföras. Regeringen skall därvid närmare ange de åtgärder som får företas vid inspektionen samt utse en myndighet med uppgift att närvara vid inspektionen och att biträda den internationella inspektionsgruppen.

Vid inspektioner av anläggningar i Sverige med stöd av konventionens artikel VI och anslutande bestämmelser i bilaga 2 om genomförande och verifikation (rutininspektioner) fattas de beslut som avses i första stycket av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen bestämmer även vilken myndighet som skall närvara vid rutininspektioner.

3 §

Innan regeringen fattar beslut om en inspektion skall den som kan komma att beröras av inspektionen ges tillfälle att yttra sig, om detta kan göras inom den tid som står till förfogande. Tillfälle till yttrande behöver inte ges om det kan befaras att inspektionens genomförande därigenom skulle bli allvarligt försvårat eller det annars finns särskilda skäl att avstå från yttrande.

Innan ett beslut enligt 2 § fattas skall den som kan komma att beröras av inspektionen ges tillfälle att yttra sig, om detta kan göras inom den tid som står till förfogande. Tillfälle till yttrande behöver inte ges om det kan befaras att inspektionens genomförande därigenom skulle bli allvarligt försvårat eller det annars finns särskilda skäl att avstå från yttrande.

5 §

Den myndighet som regeringen utsett att närvara vid inspektionen får besluta i frågor som avser verkställighet av regeringens beslut.

Den myndighet som skall närvara vid inspektionen får besluta i frågor om inspektionens genomförande. En sådan fråga

En sådan fråga skall dock hänskjutas till regeringen, om den internationella inspektionsgruppen begär det eller frågan annars är av särskild vikt. Om en fråga rör någon enskilds rätt, skall den hänskjutas till regeringen också på begäran av den enskilde.

skall dock hänskjutas till regeringen, om den internationella inspektionsgruppen begär det eller frågan annars är av särskild vikt. Om en fråga rör någon enskilds rätt, skall den hänskjutas till regeringen också på begäran av den enskilde.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

3 Ärendet och dess beredning

Sedan ikraftträdandet av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen har den praktiska tillämpningen visat att det finns ett behov av att förenkla beslutsordningen. Det har blivit tydligt att lagens krav på regeringsbeslut inför varje rutininspektion innebär onödigt merarbete.

Inom Regeringskansliet har upprättas promemorian Förenklad beslutsordning vid inspektioner i Sverige enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen (Utrikesdepartementet, PM 2005-01-26). Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Ingen remissinstans har haft någon invändning mot förslaget. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Utrikesdepartementet (dnr UD2005/4837/GS).

Lagrådet

Förslagets innebörd är att en grupp ärenden av utpräglad rutinkaraktär överförs från regeringen till en myndighet. Regeringen bedömer att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet.

4 Beslut i anledning av inspektioner i Sverige enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen

Regeringens förslag: De beslut som behöver fattas inför *rutininspektioner* i Sverige enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen skall få fattas av den myndighet som regeringen bestämmer. Motsvarande beslut inför genomförandet i Sverige av en *inspektion på uppfordran* skall även i fortsättningen fattas av regeringen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna instämmer i förslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring trädde i kraft 1997. Konventionen, som är publicerad i Sveriges internationella överenskommelser (SÖ 1993:28), förbjuder tillverkning, anskaffande, innehav, överföring och användning av kemiska vapen. Konventionen innehåller också regler för eliminering av befintliga kemiska vapen och produktionsanläggningar samt mekanismer för kontroll av konventionens efterlevnad, inklusive inspektioner. Sverige var aktivt i de förhandlingar som ledde fram till

antagandet av konventionen. I dag är 167 stater anslutna till konventionen.

Konventionens verifikationsbestämmelser omfattar möjligheten till inspektion vid misstanke om brott mot något av de förbud som konventionen innehåller, samt en rutinmässig verksamhet med inspektioner av sådana anläggningar som de anslutna staterna är skyldiga att anmäla (deklarera) därför att de producerar vissa kemikalier. Bestämmelserna omfattar också inspektioner av avvecklingen av befintliga kemiska vapen och produktionsanläggningar för sådana vapen. De sistnämnda bestämmelserna har dock inte någon tillämpning för Sveriges del.

Den i Haag i Nederländerna baserade Organisationen för förbudet mot kemiska vapen (OPCW) har bl.a. till uppgift att genomföra inspektionerna. Konventionens parter är skyldiga att ta emot de inspektioner som OPCW anmäler. Globalt har över 2 000 inspektioner genomförts sedan 1997. Av dessa avser ca 800 sådana anläggningar som tillverkar kemikalier upptagna på konventionens lista 1, 2 eller 3, eller s.k. diskreta organiska kemikalier.

Tio av inspektionerna av sådana anläggningar har ägt rum i Sverige. Ett 30-tal anläggningar i Sverige har deklarerats och är alltså föremål för rutininspektionerna. Normalt genomförs en rutininspektion vid någon anläggning i Sverige en eller två gånger per år.

Konventionen ger också stater möjlighet att begära att OPCW genomför en "inspektion på uppfordran" ("challenge inspection") i en stat som man misstänker bryter mot konventionen. Denna möjlighet har hittills aldrig använts.

Härutöver kan en stat enligt konventionen acceptera frivilliga inspektioner för att klarlägga och lösa frågor som har givit upphov till tvivel om konventionens efterlevnad.

Enligt 2 § lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen gäller vid inspektion av en anläggning i Sverige att regeringen fattar de beslut som behövs för att inspektionen skall kunna genomföras. Regeringen skall därvid närmare ange de åtgärder som får företas vid inspektionen samt utse en myndighet med uppgift att närvara vid inspektionen och att biträda den internationella inspektionsgruppen.

Närmare bestämmelser om svenska åtgärder inför och under inspektioner i Sverige finns i förordningen (1997:121) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen m.m. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är nationell myndighet för Sveriges åtagande enligt konventionen. ISP tar emot anmälningar om inspektioner i Sverige och lämnar underlag till regeringen för de beslut som regeringen skall fatta.

För rutininspektionsfallen bör kravet på regeringsbeslut tas bort. De beslut i anledning av rutininspektioner som hittills har fattats av regeringen bör tas över av ISP. En sådan förändring har förutsetts vid lagens tillkomst – regeringen anförde i propositionen med förslaget till lagen att det med tiden skulle kunna komma att visa sig att alla beslut i anledning av rutininspektioner skulle kunna fattas av en myndighet (prop. 1993/94:120 s. 48). Det är regeringens uppfattning att tiden för detta nu är inne.

Den ändring av den svenska beslutsordningen som föreslås avser endast rutininspektioner. Beträffande inspektioner på uppfordran, och eventuella frivilliga inspektioner, bör kravet på regeringsbeslut inför varje sådan inspektion kvarstå.

När det gäller skälen för förslaget till ändring finns både principiella och praktiska aspekter.

Grundläggande är att konventionens parter har en ovillkorlig skyldighet att underkasta sig dessa inspektioner. Regeringsbesluten har mot bakgrund härav närmast karaktären av en formalitet. Några reella ställningstaganden i fråga om vilka åtgärder som får företas vid inspektionen brukar heller aldrig erfordras i dessa fall. Föremål för rutininspektionerna är bara en begränsad krets av sådana anläggningar som är särskilt listade (deklarerade). I sammanhanget kan också pekas på Sveriges generella inställning att vi vill se effektiva verifikationsmekanismer i nedrustningssammanhang. Detta är ett skäl att begränsa egna potentiella förbehåll kring våra konventionsbundna skyldigheter – som t.ex. skyldigheten att underkasta sig inspektion.

Ett praktiskt problem är de snäva tidsramar som gäller enligt konventionens bestämmelser. I praktiken inträffar ofta att beslutet inte kan vänta till nästa ordinarie regeringssammanträde utan ett extra regeringssammanträde måste hållas.

Med hänsyn till dessa omständigheter är det rimligt att nödvändiga beslut inför en rutininspektion får fattas av en myndighet.

Regeringens bemyndigande avses lämnas i förordningen (1997:121) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen m.m. I denna förordning regleras också frågor om mottagande av anmälningar om inspektioner, närvaro vid inspektioner och bistånd åt den internationella inspektionsgruppen samt rapportering till regeringen. Regeringen avser att i förordningen föreskriva att ISP, som redan i dag är nationell myndighet i enlighet med Sveriges åtaganden enligt konventionen, skall fatta besluten inför rutininspektioner.

5 Ikraftträdande och kostnader

5.1 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Den föreslagna ändringen skall träda i kraft den 1 januari 2006.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för regeringens förslag: Det är angeläget att den förenkling som förslaget innebär kan genomföras så snart som möjligt. Detta bedöms tidigast kunna ske den 1 januari 2006.

Förslaget bedöms inte få några mätbara ekonomiska konsekvenser.

6 Författningskommentar

2 §

De inspektioner enligt konventionen som kan komma i fråga för Sveriges del är i princip av två slag – dels inspektion på uppfordran enligt konventionens artikel IX, dels rutininspektioner av listade (deklarerade) anläggningar enligt konventionens artikel VI och de till artikel VI anslutande närmare bestämmelserna i bilaga 2 om genomförande och verifikation. De aktuella delarna av bilagan är del VI E, del VII B, del VIII B och del IX B. Härutöver kan en stat enligt konventionen även acceptera frivilliga inspektioner för att klarlägga och lösa frågor som har givit upphov till tvivel om konventionens efterlevnad. Ändringen av beslutsordningen, och det nya *andra stycket*, gäller bara rutininspektionerna av listade anläggningar.

3 och 5 §§

Ändringarna är rena följdändringar till ändringen i 2 §.

Sammanfattning av promemorian Förenklad beslutsordning vid inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen

I promemorian föreslås ändring i lagen (1994:118) om inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen. Ändringen innebär att den myndighet som ansvarar för konventionens genomförande i Sverige, Inspektionen för strategiska produkter (ISP) beslutar om genomförande av rutininspektioner i Sverige i stället för, som hittills, regeringen. Sådana inspektioner genomförs i Sverige av inspektörer från Organisationen för förbudet mot kemiska vapen (OPCW) normalt en eller två gånger per år. När det gäller den mycket ovanliga, icke-rutinmässiga typen av inspektion som kallas inspektion på uppfordran ("challenge inspection") föreslås kravet på regeringsbeslut kvarstå. Någon sådan inspektion har hittills inte genomförts i något land sedan konventionen trädde i kraft.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 3 och 5 §§ lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller sådana inspektioner som avses i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller sådana inspektioner som avses i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Inspektionerna är av två slag: Inspektion på uppfordran enligt konventionens artikel IX och inspektion enligt konventionens bilaga 2 om genomförande och verifikation, del IX B (rutininspektion).

2 §

Om en anläggning i Sverige skall *inspekteras*, fattar regeringen de beslut som behövs för att inspektionen skall kunna genomföras. Regeringen skall därvid närmare ange de åtgärder som får företas vid inspektionen samt utse en myndighet med uppgift att närvara vid inspektionen och att biträda den internationella inspektionsgruppen.

Om en anläggning i Sverige skall *bli föremål för inspektion på uppfordran*, fattar regeringen de beslut som behövs för att inspektionen skall kunna genomföras. Regeringen skall därvid närmare ange de åtgärder som får företas vid inspektionen samt utse en myndighet med uppgift att närvara vid inspektionen och att biträda den internationella inspektionsgruppen.

Vid rutininspektion av en anläggning i Sverige fattas de beslut som avses i första stycket av den myndighet som regeringen bestäm-

mer. Samma myndighet skall närvara vid rutininspektionen. Vid rutininspektion av anläggning som används av Försvarsmakten eller Totalförsvarets forskningsinstitut skall dock den myndigheten närvara. Den beslutande myndigheten skall då bistå den myndigheten.

Prop. 2004/05:154
Bilaga 2

3 §

Innan regeringen fattar beslut om en inspektion skall den som kan komma att beröras av inspektionen ges tillfälle att yttra sig, om detta kan göras inom den tid som står till förfogande. Tillfälle till yttrande behöver inte ges om det kan befaras att inspektionens genomförande därigenom skulle bli allvarligt försvårat eller det annars finns särskilda skäl att avstå från yttrande.

Innan beslut rörande inspektion fattas skall den som kan komma att beröras av inspektionen ges tillfälle att yttra sig, om detta kan göras inom den tid som står till förfogande. Tillfälle till yttrande behöver inte ges om det kan befaras att inspektionens genomförande därigenom skulle bli allvarligt försvårat eller det annars finns särskilda skäl att avstå från yttrande.

5 §

Den myndighet som regeringen utsett att närvara vid inspektionen får besluta i frågor som avser verkställighet av regeringens beslut. En sådan fråga skall dock hänskjutas till regeringen, om den internationella inspektionsgruppen begär det eller frågan annars är av särskild vikt. Om en fråga rör någon enskilds rätt, skall den hänskjutas till regeringen också på begäran av den enskilde.

Den myndighet som skall närvara vid inspektionen får besluta i frågor om inspektionens genomförande. En sådan fråga skall dock hänskjutas till regeringen, om den internationella inspektionsgruppen begär det eller frågan annars är av särskild vikt. Om en fråga rör någon enskilds rätt, skall den hänskjutas till regeringen också på begäran av den enskilde.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att verkställa ett beslut enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Remissinstanser

Svea hovrätt
Justitiekanslern
Inspektionen för strategiska produkter
Totalförsvarets forskningsinstitut
Plast- & kemiföretagen

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 maj 2005

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 2004/05:154 Ett enklare förfarande vid inspektioner enligt konventionen om förbud mot kemiska vapen.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
Lag om ändring i lagen (1994:118) om inspek- tioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen	2 §, 5 §	